

Loppuraportti Helsingin Sanomain Säätiölle

Reuters-instituutti, Oxfordin yliopisto

Jenni Kangasniemi

18.7.2021

Sivujuonne nimeltä Brexit

Opiskelin lukuvuoden 2020-2021 Oxfordin yliopiston Reuters-instituutin toimittajastipendiaattiohjelmassa Helsingin Sanomain säätiön rahoittamana. Syksyllä seuranani oli viisi toimittajaa, kevätlukukaudella ryhmä kasvoi kolmeentoista. Tapasin kollegoja laajasti eri maailmankolkista aina Brasiliasta Kirgistaniin, Pakistanista Etelä-Koreaan ja Kanadasta Keniaan.

Saavuin itse Englantiin lokakuun lopussa monellakin tapaa historiallisissa tunnelmissa, Brexitin siirtymäajan viimeisinä hetkinä. Massiivisuudestaan huolimatta Brexit tuntui kuitenkin lähinnä pieneltä sivujuonteelta, kiitos koronapandemian.

Lukuvuoden alussa elettiin jonkinlaista suvantovaihetta: tapausmäärät olivat suhteellisen alhaalla, ja yliopistot aloittelivat hybridistrategioitaan. Marraskuussa tilanne paheni ja Englanti siirtyi jälleen sulkutilaan.

Hallitus oli onneksemme päättänyt priorisoida korkeakouluja ja kasvokkaista opetusta, eli saimme istua Reuters-instituutin luentosalissa koko sulkutilan läpi, mutta juuri muita rakennuksessa ei meidän lisäksi ollu. Myös seminaarien pitäjät osallistuivat pääsääntöisesti etänä. Hyvä puoli rajoituksessa oli se, että seminaarikattaus oli todella kansainvälinen, kun luennot eivät olleet paikkaan sidottuja.

Oxfordin yliopiston keskustakampuskin tuntui tavalliseen vilinään verrattuna tyhjältä. Moni tila oli kiinni tai osallistujamääriä rajoitettiin. Kirjastoonkin piti varata etukäteen istumapaikka. Syksyllä maassa oli voimassa myös kuuden hengen kokoontumisrajoitus, eli pienellä viiden hengen ryhmällämme saimme siis liikkua suhteellisen vapaasti.

Lennoista muuttuvat suunnitelmat

Kun lensin Suomeen jouluksi, minun oli aikomus jäädä vain viikoksi, mutta virus päätti toisin. Koronatilanne Englannista paheni nopeasti uuden variantin takia, ja lentoyhtiöt peruivat vuorojaan. Maassa alkoi kolmas laaja sulkutila ja kaikki opetus siirtyi nettiin. Tein vaikean päätöksen ja jäin jatkamaan opintojani Suomeen,

jossa koronatilanne oli selvästi parempi. Toki vaakakupissa painoi sekin, että Suomessa minulla oli enemmän vapauksia liikkua – sain tammikuuksi jopa hiihtohanget.

Pääsin lopulta palaamaan Englantiin huhtikuussa pääsiäisen alla ja jouduin suoraan tiukentuneiden maahantulo rajoitusten keskelle: saldo oli yhteensä neljä koronatestiä ja kahdeksan päivää karanteenia. Kun vapaus koitti, tuntui kuin olisin saapunut toiseen todellisuuteen: joulukuun hyhmän sijaan vastassa oli vihreä Oxford, sulkutilan päättymistä hymyilevät ihmiset ja pilkahdus toivoa. Ehkä tästä alkaisi uusi normaali?

Olin lopulta ryhmäläisistäni ainoa, joka ei palannut Oxfordiin vielä talven sulkutilan aikana. Kun sitten tapasin videopuhelujen kautta tutuiksi tulleet ihmiset ensimmäistä kertaa oikeasti, tunne oli erikoinen. Koronatilanne lähensi meitä etäyhteyksienkin päästä: ryhmäläiset tuntuivat heti kummallisen läheisiltä.

Viimeiset kolme kuukautta olivat intensiivisiä. Jokainen meistä tahtoi ottaa urakalla menetettyä aikaa ja kokemuksia takaisin. Arki alkoi vihdoinkin tuntua edes hieman normaalilta. Hetken aikaa tilanne Englannissa vaikutti muuhun Eurooppaan verrattuna harvinaisen hyvältä. Suomalaisetkin mediat otsikoivat, miten Englannissa terassit avaavat ovensa, kun Suomessa vastaavasta vain haaveiltiin.

Matkustin pari kertaa Lontooseen ja ehdin tehdä myös päiväreissun Walesin Cardiffiin. Reissaaminen maan sisällä oli omalla tavallaan miellyttävää, kun turisteja ei tiukkojen maahantulosäädösten takia juuri ollut ja vietimme aikaa lähinnä paikallisten seurassa.

Capitolista covidin

Lukuvuoden seminaareissa puhutti tietysti koronavirus, mutta myös politiikka. Syksyllä mediaa ja samalla lukupiirejämme pyörittivät Yhdysvaltojen presidentinvaalit. Etenkin Donald Trump tarjosi aihetta media-alan keskusteluille. Pinnalla olivat etenkin median polarisoitumiskehitys, sananvapaus, disinformaatio ja somejättien valta. Kaikki tietenkin kärjistyi tammikuussa Capitolin iskuun. Kertoivatko Yhdysvaltojen tapahtumat ja niitä seuraava mediamylly pidempään jatkuneesta trendistä? Onko sosiaalisen median valta mennyt liian pitkälle ja onko perinteisellä medialla enää voimaa reagoida, kun kaikki uskovat kuitenkin mihin tahtovat?

Toisaalta lukupiireissä Reuters-instituutin tutkijoiden kanssa myös haastettiin perinteisiä käsityksiä ja uhkakuvia. Tutkimusten mukaan tosielämän ihmissuhteet ovat edelleen meille kaikkein merkityksellisimpiä, ja ne vaikuttavat lopulta mielipiteisiimme ja käyttäytymiseemme Twitter-kahakoita enemmän. Arvostin suuresti keskustelujen tasapainoisuutta ja maltillisuutta. Jouduin haastamaan omaa ajatteluani paljon ja kohtaamaan monia ajatusvinoumia, joita en ollut aiemmin tiedostanut.

Generajat liukenevat

Terveyteen erikoistuneena journalistina lukuvuoden seminaarikattaus oli minulle erityisen kiinnostava, sillä koronapandemia oli otettu ohjelmassa huomioon. Kalenterin kohokohtia oli *New Scientist* -lehden toimittajan Jessica Hamzeloun seminaari koronavirusraportoinnin todellisuudesta. Tiukkojen faktojen sijaan puhe kääntyiikin koronan vaietumpaan puoleen, stressiin ja tunnettaakkaan, jota pandemia on aiheuttanut lukijoiden lisäksi myös siitä raportoiville toimittajille. Pandemian aikana moni uutistoimittaja on joutunut muuntautumaan yllättäen etulinjan terveystoimittajaksi, eikä siirtymä suinkaan ole kaikille helppo.

Toinen seminaareissa puhuttanut, journalismia ravisteleva trendi on generajojen rikkominen. Koronavirus on oiva esimerkki siitä, että terveys ei ole vain terveyttä, vaan myös politiikkaa, taloutta, historiaa – ja päinvastoin. Pandemia on myös tuntunut lisäävän terveysuutisoinnin arvostusta, ja moni mediatalo on panostanut innovatiivisiin, visuaalisiin terveysjuttuihin. Toivon, että trendi jää pysyväksi, ja premium-sisältöä tehdään myös perinteisen ”kovan” journalismin lajien ulkopuolella.

Toiseksi esimerkiksi rajojen liukenemisesta käy ympäristöuutisointi. Yhden kevään kiinnostavimmista puheenvuoroista piti aiemmin *Condé Nast* -mediatalossa johtotehtävissä toiminut Wolfgang Blau, joka perehtyy parhaillaan siihen, miten ilmastonmuutos pitäisi ottaa osaksi kaikkia journalismin genrejä aina politiikasta lifestyleen sen sijaan, että ympäristötoimittaja on oma, erillinen saarekkeensa toimituksen sisällä.

Lukuvuoden kolmas laaja teemakokonaisuus oli diversiteetti, jota puimme erityisesti intersektionaalisesta näkökulma: me kaikki olemme monimutkainen summa erilaisia kategorioita, kuten sukupuolta, etnisyyttä ja sosiaalista asemaa. Journalismin haasteena on tarttua monimuotoisuuskeskusteluun tasapainoisesti. Toimitusten ja uutisten sukupuolijakaumaa mittaavat hankkeet ovat hyvä alku, mutta niistä on lopulta siirryttävä vivahteikkaampiin kysymyksiin. Millaisia lähteitä käytämme? Kenen näkökulmasta kirjoitamme ja kenelle kirjoitamme? Pakotammeko aiheitamme ja haastateltaviamme kapeaan muottiin, vai kohtelemmeko heitä monimutkaisina kokonaisuuksina?

Teknologiahypestä merkitykseen

Teknologijättien valta puhutti vuoden aikana paljon, syystäkin. Googlen ja Facebookin kaltaiset suuryritykset imaisevat merkittävän lohkon journalismin jakelusta ja samalla tuloista, ja lainsäädäntö on reagoinut hitaasti. Nyt media-ala kipuilee sen kanssa, miten valtaa voisi järkevästi rajoittaa, kuitenkin niin, että yhteistyö säilyy. Mielenkiintoinen näkökulma tähän kamppailuun oli uusiseelantilaista *Stuff*-julkaisua luotsaavan Sinead Boucherin seminaari. *Stuff* nousi laajasti otsikoihin, kun se päätti lähteä Facebookista kokonaan.

Myös lopputyössäni käsittelin teknologiaa, tosin enemmän mahdollisuuksien näkökulmasta. Perehdyin immerssiiviseen, vuorovaikutteiseen journalismiin ja pohdin, miten uusia tarinankerronnan muotoja ja teknologioita voisi hyödyntää mediataloissa kestävästi niin, että pienemmätkin mediatalot hyötyvät. Haastattelin työtäni varten journalisteja, joista kaikilla on ainutlaatuinen näkökulma uusiin teknologioihin, aina *Guardianin* virtuaaliodellisuusyksikön entisestä johtajasta Francesca Panettasta *Google News Labin* leivissä toimittajia kouluttavaan Vincent Ryaniin.

Tärkeimpänä oppina lopputyöstäni jäi käteen se, että teknologiavoittoinen hype on kääntymässä puheeksi merkityksestä. Nyt kun älypuhelin alkaa olla sekä journalisteille että yleisöille alustana tuttu, summittainen uuden kokeilu on vakiintumassa pohdinnaksi siitä, miten uudet teknologiat voivat tukea tarinankerrontaa ja journalismin syvempiä arvoja, kuten reiluuutta, tasapuolisuutta ja ymmärryksen lisäämistä.

Journalismi elää parhaillaan jonkinlaista teknologian demokratisoitumisvaihetta: älypuhelimet yleistyvät ja halpenevat, ja se tuo journalismia koko ajan myös aivan uusien yleisöjen saataville. Innovatiivinen, visuaalisuuteen painottava journalismi voi sekin olla osa demokratisoitumiskehitystä, sillä visuaalinen viestintä on intuitiivisempaa ja samalla vanhempaa kuin kirjoitettu teksti. Se voi ylittää kulttuuri- ja kielirajoja ja tavoittaa sellaisiakin ihmisiä, joita perinteiset kirjoitetut jutut eivät tavoittaisi.

Pirstaleinen, mutta mieleenpainuva vuosi

Yksittäistä vuotta on vaikea koskaan summata, mutta Oxfordin kohdalla se on erityisen vaikeaa. Sain sekä ajattelemisen aihetta, ammatillista itsevarmuutta että elinikäisiä ystäviä. Kansainvälisessä ryhmässä opin, miten erilaisten ongelmien kanssa toimittajat painiskelevat eri puolilla maailmaa, mutta syvemmällä tasolla meitä myös yhdistävät hyvin samankaltaiset huolet.

Mikä tärkeintä, opin toimimaan erilaisten kulttuurien ja viestijöiden kanssa – ja samalla opin lisää itsestäni. Vaikka pandemia teki vuodesta tavallista pirstaleisemman, tärkeitä oppeja se ei onnistunut pyyhkimään pois – eikä myöskään sitä, miten antoisa kokemus oli. Kiitos Helsingin Sanomain säätiön, joka teki kenties tähänastisen elämäni mieleenpainuvimman vuoden mahdolliseksi.